

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
YVES BOT
prezentate la 4 septembrie 2014¹

Cauza C-336/13 P

**Comisia Europeană
împotriva**

IPK International – World Tourism Marketing Consultants GmbH

„Recurs — Decizie a Comisiei prin care se dispune rambursarea unei contribuții financiare — Anularea deciziei de către Tribunal — Executarea hotărârii — Calcularea dobânzilor aferente sumei care trebuie restituită”

I – Introducere

1. Prin decizia din 4 august 1992, Comisia Europeană a acordat IPK International – World Tourism Marketing Consultants GmbH² o contribuție financiară de 530 000 de ECU pentru un proiect de creare a unei baze de date. Prima tranșă a contribuției financiare, și anume 318 000 de ECU, a fost plătită în ianuarie 1993.

2. Considerând că contribuția financiară fusese acordată în mod nelegal, prin decizia adoptată la 13 mai 2005³, Comisia a anulat decizia de acordare, apoi a adoptat, la 4 decembrie 2006, o decizie de recuperare pentru executarea căreia IPK a rambursat, la 15 mai 2007, suma de 318 000 de euro, majorată cu dobânzi de întârziere.

3. Dat fiind că IPK a introdus o acțiune împotriva deciziei din 13 mai 2005, Tribunalul Uniunii Europene, prin Hotărârea IPK International/Comisia (T-297/05, EU:T:2011:185), pronunțată la 15 aprilie 2011⁴, a anulat această decizie din cauza nerespectării termenului de prescripție aplicabil urmăririi în justiție a neregularității în litigiu.

4. Pentru executarea acestei hotărâri, prin scrisoarea din 14 octombrie 2011, Comisia a adoptat și a notificat IPK o decizie⁵ privind plata sumei totale de 720 579,90 euro, din care 530 000 de euro corespunzând cuantumului principal al contribuției financiare, 31 961,63 euro reprezentând dobânzile moratorii plătite de IPK și 158 618,27 euro corespunzând dobânzilor „compensatorii”, a căror rată a fost stabilită de Comisie la o rată egală cu cea practică de Banca Centrală Europeană⁶ și de Institutul Monetar European, predecesor al BCE, pentru operațiunile principale de refinanțare.

1 — Limba originală: franceza.

2 — Denumită în continuare „IPK”.

3 — Denumită în continuare „decizia din 13 mai 2005”.

4 — Denumită în continuare „Hotărârea din 15 aprilie 2011”.

5 — Denumită în continuare „decizia în litigiu”.

6 — Denumită în continuare „BCE”.

5. Dat fiind că IPK a introdus, prin cererea depusă la 22 decembrie 2011, o acțiune în anularea deciziei în litigiu, Tribunalul, prin Hotărârea IPK International/Comisia (T-671/11, EU:T:2013:163)⁷, a anulat această decizie în măsura în care quantumul dobânzilor care trebuiau plătite IPK, care este stabilit în această decizie, se limitează la 158 618,27 euro.

6. În prezent, Curtea este sesizată cu recursul introdus de Comisie împotriva acestei hotărâri. Acest recurs ridică în esență problema naturii, a ratei și a duratei dobânzilor datorate pentru sumele pe care Comisia trebuie să le plătească sau să le restituie IPK în urma anulării deciziei din 13 mai 2005.

7. În prezentele concluzii, vom propune Curții să admită în parte recursul.

8. Vom susține astfel că Tribunalul, considerând că dobânzile moratorii trebuiau calculate pe baza quantumului principal al creanței, inclusiv dobânzile compensatorii aplicabile anterior, a săvârșit o eroare de drept, având în vedere caracterul moratoriu, iar nu compensatoriu, al dobânzilor aplicabile anterior, care justifică anularea în parte a hotărârii atacate.

9. Vom propune Curții să se pronunțe ea însăși în mod definitiv cu privire la această problemă, hotărând că dobânzile moratorii trebuie calculate doar pe baza quantumului principal al creanței.

II – Hotărârea atacată

10. În susținerea acțiunii sale în fața Tribunalului, IPK a invocat un motiv unic, compus din două aspecte, întemeiat pe încălcarea articolului 266 TFUE, susținând că Comisia ar fi săvârșit erori de drept, pe de o parte, prin stabilirea ratei dobânzilor compensatorii, care ar fi trebuit majorate cu două puncte în raport cu rata dobânzii BCE pentru operațiunile principale de refinanțare, și, pe de altă parte, prin omisiunea calculării dobânzilor moratorii, în condițiile în care acestea ar fi trebuit să curgă de la pronunțarea Hotărârii din 15 aprilie 2011 și să fie calculate pe baza quantumului total al creanței, majorat cu dobânzi compensatorii.

11. Prin hotărârea atacată, Tribunalul a admis această acțiune, admițând cele două aspecte ale motivului invocat de IPK.

12. În această privință, Tribunalul a arătat mai întâi, la punctul 34 din hotărârea atacată, că din Hotărârea din 15 aprilie 2011 nu reieșea nicio obligație pentru Comisie de a rambursa IPK contribuția financiară în cauză, întrucât, în acea hotărâre, Tribunalul validase constatările de fapt reținute în decizia din 13 mai 2005 referitoare la neregularitățile săvârșite de IPK care justificau în principiu anularea contribuției financiare în cauză și se limitase să anuleze această decizie din cauza nerespectării de către Comisie a termenului de prescripție pertinent. Tribunalul a dedus din aceste constatări că decizia în litigiu constituia „unicul temei juridic al creanței principale în cauză”.

13. În continuare, în ceea ce privește dobânzile compensatorii, Tribunalul a amintit, la punctul 36 din hotărârea atacată, că o jurisprudență constantă⁸ a recunoscut că, indiferent de denumirea lor precisă, aceste dobânzi trebuiau calculate întotdeauna pe baza ratei dobânzii BCE pentru principalele operațiuni de refinanțare, majorând această rată cu două puncte. Tribunalul a adăugat că această majorare forfetară era aplicabilă tuturor cazurilor, fără a fi necesar să se constate concret dacă această

7 — Denumită în continuare „hotărârea atacată”.

8 — Tribunalul a citat punctul 64 din Hotărârea Corus UK/Comisia (T-171/99, EU:T:2001:249), punctele 130-132 din Hotărârea AFCon Management Consultants și alții/Comisia (T-160/03, EU:T:2005:107), precum și punctele 29 și 77-80 din Hotărârea Idromacchine și alții/Comisia (T-88/09, EU:T:2011:641).

majorare este sau nu este justificată din perspectiva deprecierei monetare din perioada în cauză din statul membru în care creditorul este stabilit, înainte de a adăuga, la punctul 38, că respectiva majorare forfetară era rezultatul preocupării de a evita o îmbogățire fără justă cauză în toate circumstanțele posibile.

14. Tribunalul a dedus de aici, la punctul 39 din hotărârea atacată, că Comisia omisese în mod eronat majorarea ratelor dobânzilor compensatorii.

15. În sfârșit, în ceea ce privește dobânzile moratorii, Tribunalul a amintit, la punctul 41 din hotărârea atacată, „jurisprudența consacrată prin care s-a recunoscut obligația necondiționată a Comisiei de a plăti dobânzi moratorii, printre altele în cazul în care aceasta angajează răspunderea extracontractuală a Uniunii pentru perioada următoare pronunțării hotărârii care o constată [...], precum și în cazul restituirii plății nedatorate în urma unei hotărâri de anulare [...]”. În continuare, arătând că niciunul dintre argumentele avansate de Comisie nu permitea înlăturarea acestei „obligații de principiu” în speță și constatând că, dimpotrivă, în ședință, această instituție a recunoscut că este debitoarea unor dobânzi moratorii care ar fi datorate de la pronunțarea Hotărârii din 15 aprilie 2011, acceptare de care s-a luat act în procesul-verbal al ședinței, Tribunalul a dedus din acestea că Comisia era obligată să adauge la cuantumul principal datorat, astfel cum a fost recunoscut în decizia în litigiu, dobânzi moratorii calculate, datorită faptului că părțile au căzut de acord cu privire la acest aspect, de la 15 aprilie 2011, „indiferent de aspectul că decizia menționată constituie unicul temei juridic al creanței principale în cauză”.

16. Tribunalul a considerat, la punctul 42 din hotărârea atacată, că dobânzile moratorii trebuiau să fie calculate pe baza cuantumului principal datorat, majorat cu dobânzile compensatorii aplicabile anterior, dat fiind că, „chiar dacă jurisprudența Tribunalului nu permite, în principiu, capitalizarea fie a dobânzilor compensatorii aplicabile înainte, fie a dobânzilor moratorii care curg după pronunțarea unei hotărâri prin care se recunoaște existența unei creanțe, Tribunalul dispune totuși stabilirea dobânzilor moratorii care curg până la plata integrală pe baza cuantumului principal al creanței majorate cu dobânzile compensatorii aplicabile anterior”. Tribunalul a adăugat că „[a]ceastă abordare deosebește, așadar, dobânzile compensatorii de natură precontencioasă de dobânzile moratorii de natură postcontencioasă, acestea din urmă trebuind să țină seama de întreaga pierdere financiară acumulată, inclusiv din cauza deprecierei monetare”.

III – Recursul

17. Comisia solicită anularea hotărârii atacate și obligarea IPK la plata cheltuielilor de judecată.

18. IPK solicită respingerea recursului și obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

A – Motivele și argumentele părților

19. Prin intermediul primului motiv, Comisia reproșează Tribunalului că a încălcat jurisprudența Curții potrivit căreia dobânzile compensatorii servesc la compensarea inflației.

20. Potrivit Comisiei, din Hotărârea Mulder și alții/Consiliul și Comisia (C-104/89 și C-37/90, EU:C:2000:38, punctul 214), precum și din jurisprudența Tribunalului rezultată în special din Hotărârea Agraz și alții/Comisia (T-285/03, EU:T:2008:526, punctul 50) reiese că dobânzile compensatorii sunt destinate reparării pierderilor rezultate din deprecierea monetară de la apariția prejudiciilor, astfel încât ar trebui să corespundă ratei inflației constatate efectiv, în perioada analizată, în statul membru în care este stabilită societatea în cauză.

21. IPK răspunde că Tribunalul a făcut o trimitere explicită la deprecierea monetară, considerând că aceasta trebuia compensată prin dobânzile compensatorii, că rata inflației anuale constatată, pentru perioada analizată, de către Eurostat în statul membru în care este stabilit creditorul este luată în considerare doar pentru a constata realitatea însăși a unei deprecieri monetare și că această depreciere monetară nu constituie singurul parametru de calcul al dobânzilor compensatorii.

22. Prin intermediul celui de al doilea motiv, Comisia susține că Tribunalul a contrazis jurisprudența Curții omițând să distingă între dobânzile compensatorii și dobânzile moratorii. În timp ce primele ar fi destinate exclusiv să compenseze pierderea valorii patrimoniului creditorului ca urmare a inflației, celelalte ar avea și obiectivul de a încuraja debitorul să își plătească datoria cât mai repede posibil, astfel încât acestea ar fi în general mai ridicate decât dobânzile compensatorii. Astfel, prin stabilirea forfetară la același nivel a acestor două tipuri de dobânzi în hotărârea atacată, Tribunalul nu ar fi ținut seama de această distincție.

23. IPK răspunde că acest motiv încalcă, în contradicție cu cel de al treilea motiv, diferența materială de calcul dintre cele două categorii de dobânzi, dobânzile moratorii fiind calculate nu numai pe baza datoriei principale, ci și pe baza acestei sume majorate cu dobânzi compensatorii scadente.

24. Prin intermediul celui de al treilea motiv, Comisia reproșează Tribunalului că a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a capitalizat dobânzile compensatorii și a calculat dobânzile moratorii începând cu 15 aprilie 2011.

25. În această privință, Comisia, care își centrează considerațiile pe dobânzile moratorii, susține că Tribunalul nu putea să îi impună în mod retroactiv plata dobânzilor de la data pronunțării Hotărârii din 15 aprilie 2011, care nu implica obligarea la plata unor astfel de dobânzi. În plus, aceasta denunță incoerența de care ar fi dat dovadă Tribunalul stabilind faptul că dobânzile moratorii au început să curgă de la 15 aprilie 2011 și considerând în același timp că obligația de rambursare rezulta exclusiv din decizia în litigiu.

26. IPK consideră că Hotărârea din 15 aprilie 2011 avea ca obiect doar examinarea legalității deciziei din 13 mai 2005 și că faptul că Tribunalul nu a examinat consecințele juridice care rezultă din hotărârea sa nu exonerează Comisia de obligația de a plăti atât dobânzi moratorii, cât și compensatorii. În ceea ce privește în special dobânzile moratorii, IPK arată că Comisia a admis în decizia în litigiu că această obligație decurgea din articolul 266 TFUE și, în plus, a recunoscut în cadrul ședinței în fața Tribunalului că era obligată la plata acestor dobânzi începând cu 15 aprilie 2011. Potrivit IPK, aceste dobânzi trebuie calculate pe baza cuantumului datoriei principale majorat cu dobânzi compensatorii.

27. Prin intermediul celui de al patrulea motiv, Comisia reproșează Tribunalului că, la punctele 34 și 44 din hotărârea atacată, a săvârșit o eroare de drept, a interpretat în mod eronat decizia în litigiu, precum și hotărârea pronunțată în cauza T-297/05 și a denaturat faptele.

28. La aceste puncte, Tribunalul a considerat, printre altele, că decizia în litigiu constituia unicul temei juridic al creanței principale în cauză și că, în consecință, nu era necesar să se pronunțe cu privire la problema dacă Comisia încălcase articolul 266 TFUE prin faptul că nu a dedus toate consecințele care decurgeau din executarea Hotărârii din 15 aprilie 2011.

29. Or, potrivit Comisiei, această motivare este afectată de o eroare de drept întrucât, ulterior anulării deciziei în litigiu, decizia de acordare inițială a fost „resuscitată”. În plus, aceasta ar fi contrară atât deciziei în litigiu, care se întemeia în mod expres pe articolul 266 TFUE, cât și Hotărârii din 15 aprilie 2011, care anulează decizia în litigiu ca urmare a prescripției, fără a declara decizia de acordare inițială inexistentă.

30. Admițând totodată că în mod eronat Tribunalul nu s-a întemeiat pe articolul 266 TFUE, IPK consideră că această eroare de drept nu influențează calculul dobânzilor în măsura în care, chiar dacă acest articol constituie temeiul juridic al deciziei în litigiu, nu rezultă totuși de aici că Tribunalul ar fi trebuit să țină seama de comportamentul culpabil al creditorului pentru calcularea dobânzilor.

31. Prin intermediul celui de al cincilea motiv, Comisia consideră că motivarea hotărârii cu privire la rata dobânzilor compensatorii și la momentul de la care încep să curgă dobânzile moratorii este insuficientă și contradictorie. Aceasta ar fi insuficientă deoarece Tribunalul nu ar fi examinat argumentele Comisiei. Aceasta ar fi contradictorie întrucât Tribunalul ar fi constatat, pe de o parte, că decizia în litigiu constituia unicul temei juridic al plății și, pe de altă parte, că dobânzile erau datorate de la data pronunțării Hotărârii din 15 aprilie 2011.

32. În ceea ce privește IPK, aceasta consideră că motivarea hotărârii atacate este clară și exactă, că nu implică nicio contradicție și că Tribunalul a examinat argumentele Comisiei.

33. Prin intermediul celui de al șaselea motiv, Comisia susține că Tribunalul ar fi încălcat principiile care reglementează îmbogățirea fără justă cauză, în măsura în care, dat fiind că Uniunea nu percepe în prezent decât o rată a dobânzii de 0,25 % pentru sumele încasate cu titlu provizoriu, aplicarea ratei de refinanțare majorate cu două puncte depășește sărăcirea efectivă a creditorului ca rezultat al deprecierei monetare și îmbogățirea efectivă a Comisiei. Aceasta adaugă că Tribunalul ar fi efectuat o inversare de perspectivă, invocând o îmbogățire a debitorului în loc să examineze dacă creditorul sărăcise. În opinia acesteia, soluția adoptată în hotărârea atacată determină acordarea unui avantaj financiar unui creditor recunoscut însă ca fiind de rea-credință.

34. IPK consideră că rata dobânzii percepute în prezent de Uniune pentru amenzile încasate cu titlu provizoriu este lipsită de importanță și că, presupunând chiar că această rată a fost determinantă, Comisia ar fi trebuit să indice dobânzile pe care le percepuse în medie în perioada în cauză.

B – *Aprecierea noastră*

35. Problema dobânzilor apare mai întâi ca o problemă tehnică și relativ secundară, care se opune unei analize de ansamblu sau oricărei încercări de conceptualizare. Ea prezintă totuși o mare importanță practică în măsura în care quantumul dobânzilor, departe de a fi pur simbolic, poate atinge uneori, ba chiar poate depăși, quantumul creanței principale⁹. Mizele pot fi, așadar, considerabile.

36. Lipsa, până recent, a unei reglementări referitoare la dobânzi în dreptul Uniunii a determinat Curtea să stabilească treptat soluții pretoriene care, deși par consacrate în ceea ce privește recunoașterea de principiu a dreptului la dobânzi, continuă să conțină totuși o anumită parte de mister în ceea ce privește temeiul acestui drept și punerea sa în aplicare.

37. Examinarea prezentului recurs oferă, așadar, Curții ocazia de a-și preciza doctrina cu privire la acest aspect în contextul special al punerii în aplicare a măsurilor pe care le implică executarea unei hotărâri în anulare.

38. În hotărârea atacată, Tribunalul s-a inspirat din soluțiile stabilite de jurisprudență pentru determinarea dobânzilor datorate în executarea unei hotărâri privind anularea sau reducerea unei amenzi aplicate unei întreprinderi pentru o încălcare a normelor de concurență ale Uniunii.

⁹ — A se vedea, pentru un studiu de ansamblu, Van Casteren, A., „Article 215(2) EC and the question of interest”, *The action for damages in Community law*, Kluwer Law International, Heukels, T., și McDonnell, A., Haga, 1997, p. 199-216. A se vedea de asemenea, pentru normele aplicabile în dreptul internațional privat și compararea sistemelor juridice naționale, Kleiner, C., „Les intérêts de somme d'argent en droit international privé, ou l'imbroglio entre la procédure et le fond”, *Revue critique de droit international privé*, Dalloz, Paris, vol. 98, nr. 4, 2009, p. 639-683.

39. Tribunalul s-a referit totuși și la hotărârile pronunțate în domeniul acțiunilor în despăgubire introduse în cadrul general al răspunderii extracontractuale a Uniunii sau în cadrul specific al contenciosului funcției publice comunitare. Astfel, în acest domeniu se concentrează esențialul hotărârilor în care instanța Uniunii a trebuit să se pronunțe cu privire la calculul dobânzilor.

40. Hotărârea atacată, prin faptul că face trimitere, fără nicio deosebire, la hotărârile pronunțate în aceste două domenii diferite, dovedește astfel o abordare fuzională cu privire la a cărei temeinicie va trebui să ne punem întrebări, analizând dacă nu există diferențe ireductibile care împiedică să se prevadă un regim unic.

41. Vom începe, așadar, prin examinarea hotărârilor, cele mai numeroase, pronunțate în domeniul acțiunilor în despăgubire, înainte de a examina deciziile care privesc dobânzile datorate în executarea unei hotărâri privind anularea sau reducerea unei amenzi, apoi vom încerca, pe baza tuturor acestor hotărâri, să realizăm o sinteză în funcție de care vom examina diferitele motive ale recursului.

1. Dobânzile datorate pentru creanțele reprezentând despăgubirea

42. Din analiza hotărârilor pronunțate în domeniul acțiunilor în despăgubire reiese că jurisprudența s-a pronunțat în mod clar cu privire la principiul distincției dintre dobânzile compensatorii și dobânzile moratorii și la principalele consecințe care decurg de aici, dar că continuă să existe incertitudini care evidențiază ezitări de natură să ridice îndoieli cu privire la realitatea acestei distincții, precum și cu privire la existența unui sistem cu adevărat coerent.

43. Să reanalizăm aceste evoluții, studiind mai întâi chiar principiul distincției, înainte de a examina abordarea rezervată de jurisprudență dobânzilor compensatorii și apoi celei a dobânzilor moratorii.

44. Una dintre primele cauze care se află la originea distincției dintre dobânzile compensatorii și dobânzile moratorii pune problema măsurii în care un funcționar putea obține dobânzi pentru alocațiile și indemnizațiile pe care le putea pretinde în urma anulării deciziei prin care i se respinge demisia. Răspunsul negativ dat în Hotărârea Campolongo/Înalta Autoritate (27/59 și 39/59, EU:C:1960:35) distinge dobânzile moratorii, definite ca fiind cele care „constituie în principiu evaluarea și stabilirea legală a prejudiciului suferit prin întârzierea executării unei obligații, întârziere care trebuie constatată printr-o punere în întârziere prealabilă”¹⁰, de dobânzile compensatorii, care „apar ca daune interese pentru neexecutarea unei obligații fără o punere în întârziere prealabilă” și a căror „[a]cordare necesită un prejudiciu”¹¹. Potrivit acestei hotărâri, cererea de dobânzi trebuia respinsă, însă pentru motive diferite, după cum aceasta privea dobânzi moratorii sau compensatorii. În prima ipoteză, respingerea se impunea ca urmare a „lipsei oricărei stabiliri legale” a dobânzilor moratorii în dreptul comunitar¹², în timp ce, în cea de a doua ipoteză, lipsa unei probe sau măcar a unei simple afirmații cu privire la un prejudiciu conducea la respingerea cererii de dobânzi compensatorii.

45. După ce a pronunțat mai multe hotărâri în care a dedus consecințele procedurale ale distincției, în special în raport cu principiul inadmisibilității cererilor noi¹³, Curtea, în Hotărârea Comisia/Brazzelli Lualdi și alții (C-136/92 P, EU:C:1994:211), pronunțată într-o cauză care privea repararea prejudiciului suferit de funcționari sau de agenți ai Uniunii cu ocazia lichidării remunerațiilor restante, a reafirmat principiul acestei distincții. În această privință, Curtea a amintit că ea însăși a trebuit să distingă aceste două categorii de dobânzi, în special pentru a decide, date fiind elementele de procedură

10 — A se vedea p. 826.

11 — A se vedea p. 827.

12 — *Idem*.

13 — Hotărârile Roumengous Carpentier/Comisia (158/79, EU:C:1985:2, punctele 8-14), Amesz și alții/Comisia (532/79, EU:C:1985:3, punctele 11-17), Battaglia/Comisia (737/79, EU:C:1985:4, punctele 6-13), Amman și alții/Consiliul (174/83, EU:C:1985:288, punctul 13), Culmsee și alții/CES (175/83, EU:C:1985:289, punctul 13) și Allo și alții/Comisia (176/83, EU:C:1985:290, punctul 19).

corespunzătoare fiecăreia dintre cauzele cu care era sesizată, că cererile de dobânzi compensatorii nu erau admisibile, iar cele privind dobânzile moratorii erau admisibile, dar nefondate¹⁴. Curtea a concluzionat că nu era posibil, în aceste condiții, să se considere că distincția nu își afla originea în jurisprudență¹⁵.

46. Într-un mod devenit în prezent clasic, Hotărârea Mulder și alții/Consiliul și Comisia (EU:C:2000:38), pronunțată în cadrul unei acțiuni în despăgubire, a prevăzut din nou ca regulă că „trebuie să se distingă dobânzile moratorii de dobânzile compensatorii”¹⁶, de unde Curtea a dedus că o decizie a Curții privind dobânzile moratorii nu putea influența aplicarea dobânzilor compensatorii.

47. Răspunsul dat în aceste hotărâri are, așadar, valoare de principiu. În plus, definițiile date în Hotărârile Campolongo/Înalta Autoritate (EU:C:1960:35) și Mulder și alții/Consiliul și Comisia (EU:C:2000:38) au furnizat indicații cu privire la distincția dintre dobânzile compensatorii și dobânzile moratorii.

48. Să examinăm succesiv cele două categorii de dobânzi, începând cu dobânzile compensatorii.

a) Dobânzile compensatorii

49. În cadrul contenciosului în despăgubire, obiectul dobânzilor compensatorii este în principal repararea prejudiciului produs de deprecierea monetară ulterioară evenimentului cauzator de prejudiciu. Aceste dobânzi constituie, așadar, un instrument de reevaluare a prejudiciului care permite scutirea obligației debitorului de fluctuațiile monetare, apropiind-o de o datorie de valoare. Acordarea acestora reflectă ideea că, atunci când prejudiciul este calculat în funcție de datele referitoare la momentul evenimentului cauzator de prejudiciu, expresia monetară a acestuia trebuie actualizată la data stabilirii sale judiciare.

50. Cu toate acestea, trebuie să se arate că accețiunea de dobânzi compensatorii acoperă în realitate, mai general, toate consecințele defavorabile care rezultă din perioada scursă între producerea faptei cauzatoare de prejudiciu și data evaluării acestuia de către instanță. Sub această denumire poate fi, așadar, încadrat și prejudiciul financiar legat de indisponibilitatea beneficiilor care provin dintr-o activitate de producție¹⁷ sau cel corespunzător pierderii de dobânzi suferite din imposibilitatea de a plasa în bancă suma datorată¹⁸.

51. Întrucât constituie o componentă a prejudiciului, dobânzile compensatorii își află în mod firesc temeiul în principiile care reglementează repararea prejudiciului în cadrul răspunderii extracontractuale a Uniunii. În temeiul principiului reparării integrale a prejudiciului suferit, despăgubirea „are drept obiect să reconstituie în măsura în care este posibil patrimoniul victimei [...]”. Rezultă că trebuie [...] să se țină seama de deprecierea monetară ulterioară evenimentului cauzator de prejudiciu”¹⁹.

52. Funcția de despăgubire a dobânzilor compensatorii implică, pe de altă parte, două consecințe esențiale.

14 — Punctul 35.

15 — *Idem*.

16 — Punctul 55.

17 — A se vedea Hotărârea Mulder și alții/Consiliul și Comisia (EU:C:2000:38, punctele 43 și 214).

18 — A se vedea Hotărârea Berti/Comisia (131/81, EU:C:1985:72, punctul 16).

19 — A se vedea Hotărârea Grifoni/Comisia (C-308/87, EU:C:1994:38, punctul 40).

53. În primul rând, ea explică faptul că Curtea a supus acordarea acestora condițiilor tradiționale de angajare a răspunderii extracontractuale a Uniunii. Referindu-se la o jurisprudență constantă, Curtea a arătat că „este important ca un reclamant să fi îndeplinit condițiile răspunderii extracontractuale pentru a putea pretinde acordarea de dobânzi compensatorii”²⁰. Ea a precizat totuși că repararea prejudiciului în cadrul răspunderii extracontractuale „are drept obiect să reconstituie în măsura în care este posibil patrimoniul victimei”²¹ și că, „[î]n consecință, din moment ce sunt îndeplinite condițiile răspunderii extracontractuale, consecințele defavorabile care rezultă din perioada scursă între producerea faptei cauzatoare de prejudiciu și data plății despăgubirii nu pot fi ignorate [...], în măsura în care este necesar să se țină seama de deprecierea monetară”²².

54. În al doilea rând, caracterul de despăgubire al dobânzilor compensatorii explică faptul că acestea sunt calculate în general în funcție de prejudiciul suferit efectiv de reclamant, deci ținând seama de rata inflației în perioada relevantă. Acest principiu pare evident, chiar dacă aplicarea sa concretă generează soluții care pot varia.

55. Jurisprudența relevantă a Curții arată astfel că aceasta calculează în general²³ cuantumul dobânzilor compensatorii raportându-se la rata inflației, chiar dacă această rată este considerată un punct de pornire de la care instanța pare să se poată îndepărta în cadrul puterii sale de apreciere a cuantumului prejudiciului. Astfel, în Hotărârea Mulder și alții/Consiliul și Comisia (EU:C:2000:38), pronunțată în cauzele conexe C-104/89 și C-37/90, Curtea a considerat, în prima cauză, că reclamantii aveau dreptul să pretindă dobânzi „corespunzătoare ratei inflației pentru perioada cuprinsă între data apariției prejudiciului și cea a pronunțării hotărârii interlocutorii”²⁴ și, în consecință, a adăugat despăgubirii dobânzi la rata de 1,85 %, corespunzătoare datelor Eurostat și indicațiilor expertului, după ce a arătat, în plus, că o astfel de rată părea „rezonabilă și corespunzătoare din punct de vedere economic”²⁵. În cea de a doua cauză, Curtea a constatat că, potrivit raportului de expertiză, rata inflației era în medie de 1,2 % în perioada analizată și a decis, în măsura în care acest lucru părea „rezonabil și echitabil”, să adauge la indemnizația datorată dobânzi compensatorii la rata de 1,5 %²⁶.

56. Jurisprudența Tribunalului s-a înscris, într-o primă etapă, în continuitatea acestor soluții.

57. Astfel, în Hotărârea Camar/Consiliul și Comisia (T-260/97, EU:T:2005:283), Tribunalul a considerat că deprecierea monetară trebuia luată în considerare, în vederea calculării indemnizației datorate unei societăți stabilite în Italia, „conform indicilor oficiali elaborați pentru [acest stat] de către organismul național competent, începând de la data apariției prejudiciului”²⁷.

58. Hotărârea Agraz și alții/Comisia (EU:T:2008:526) constituie o altă ilustrare deosebit de topică a principiilor jurisprudențiale care stau la baza stabilirii dobânzilor compensatorii. Era necesar să se stabilească în acest caz care trebuia să fie rata dobânzilor compensatorii datorate de Comisie pentru o despăgubire corespunzând unei majorări a cuantumului unui ajutor pentru producție care fusese calculat în mod incorect. În timp ce 84 de societăți reclamante ajunseseră la un acord cu privire la acest aspect cu Comisia, fixând rata dobânzilor compensatorii pe baza ratei fixate de BCE pentru operațiunile principale de refinanțare, majorată cu două puncte, alte trei societăți nu ajunseseră la un acord cu Comisia, în condițiile în care acestea solicitau aplicarea unei rate a dobânzii identice. Tribunalul a respins în cele din urmă cererea acestora și a statuat că deprecierea monetară era

20 — A se vedea Hotărârea Mulder și alții/Consiliul și Comisia (EU:C:2000:38, punctul 50).

21 — *Ibidem* (punctul 51).

22 — *Idem*.

23 — În acest context, Hotărârea Grifoni/Comisia (EU:C:1990:134), în care Curtea a acordat, fără explicații speciale, o sumă „forfetară” pentru a ține seama de deprecierea monetară de-a lungul a opt ani, apare ca o excepție.

24 — Punctul 220.

25 — Punctul 221.

26 — Punctul 352.

27 — Punctul 139.

„reflectată de rata anuală a inflației constatată, pentru perioada analizată, de către Eurostat [...] în statul membru în care [erau] stabilite [s]ocietățile [în cauză]”²⁸. Motivarea hotărârii prin care se înlătură motivul întemeiat pe existența unui tratament discriminatoriu între societățile care au ajuns la un acord și celelalte este deosebit de revelatoare. Tribunalul arată astfel că primele se află într-o situație diferită de celelalte, „dat fiind că niciun element nu a permis să se demonstreze că acestea suferiseră o pierdere a veniturilor rezultată din faptul că ar fi putut plasa sumele în cauză”²⁹. Această hotărâre evidențiază, așadar, faptul că stabilirea ratei dobânzilor compensatorii la rata fixată de BCE pentru operațiunile principale de refinanțare, majorată cu două puncte, s-ar justifica numai atunci când prejudiciul suferit nu se limitează la pierderea puterii de cumpărare legată de deprecierea monetară, ci cuprinde de asemenea o pierdere a veniturilor suplimentare rezultată din imposibilitatea de a plasa sumele datorate.

59. Hotărârea *Idromacchine și alții/Comisia* (EU:T:2011:641), citată din abundență în hotărârea atacată, enunțând același principiu, a dedus totuși de aici o consecință distinctă. După ce a afirmat din nou principiul potrivit căruia deprecierea monetară „se reflectă în rata anuală a inflației constatată, pentru perioada în discuție, de Eurostat [...] în statul membru în care sunt stabilite [s]ocietățile [în cauză]”³⁰, la punctul următor³¹, Tribunalul ajunge, printr-un raționament aparent deductiv, la concluzia că Comisia trebuie să plătească dobânzi compensatorii „la nivelul dobânzii stabilite de BCE pentru operațiunile principale de refinanțare, aplicabil pentru perioada în discuție și majorat cu două puncte procentuale”.

60. Nu reușim să identificăm intrinsec justificarea unei asemenea soluții. Se impune constatarea că lipsește o verigă din raționament, și anume constatarea că nivelul dobânzii stabilit de BCE pentru operațiunile principale de refinanțare, majorat cu două puncte procentuale, reflecta, pentru perioada în discuție, rata inflației din statul membru în cauză. În această privință, trebuie să se sublinieze că nivelul dobânzii stabilit de BCE pentru operațiunile principale de refinanțare constituie un instrument al politicii monetare a BCE care permite acestei instituții să influențeze ratele dobânzilor și lichiditatea bancară. Nu poate fi, în niciun caz, perceput ca o reflectare a ratei medii a inflației în cadrul Uniunii sau al zonei euro.

61. Din analiza soluțiilor stabilite pentru regimul dobânzilor moratorii reies incertitudini similare.

b) Dobânzile moratorii

62. După ce a refuzat, într-o primă etapă, acordarea dobânzilor de întârziere ca urmare a „lipsei oricărei stabiliri legale [a unor astfel de dobânzi] în dreptul comunitar”³², Curtea a consacrat ulterior, în afara oricărui temei textual, caracterul „admisibil” al „cererii de dobânzi”³³, întemeindu-se pe principiile generale comune sistemelor juridice ale statelor membre la care făcea trimitere în mod expres articolul 215 al doilea paragraf din Tratatul CEE, devenit articolul 288 al doilea paragraf TCE, apoi articolul 340 al doilea paragraf TFUE³⁴.

28 — Punctul 50.

29 — Punctul 52.

30 — Punctul 77.

31 — Punctul 78.

32 — Hotărârea *Campolongo/Înalta Autoritate* (EU:C:1960:35, p. 826 și 827).

33 — Curtea nu califică aceste dobânzi drept „moratorii”.

34 — Hotărârile *DGV și alții/CEE* (241/78, 242/78 și 245/78-250/78, EU:C:1979:227, punctul 22), *Dumortier și alții/Consiliul* (64/76, 113/76, 167/78, 239/78, 27/79, 28/79 și 45/79, EU:C:1979:223, punctul 25), *Ireks-Arkady/CEE* (238/78, EU:C:1979:226, punctul 20), *Interquell Stärke-Chemie și Diamalt/CEE* (261/78 și 262/78, EU:C:1979:22, punctul 23), *Pauls Agriculture/Consiliul și Comisia* (256/81, EU:C:1983:138, punctul 17), *Birra Wührer și alții/Consiliul și Comisia* (256/80, 257/80, 265/80, 267/80, 5/81, 51/81 și 282/82, EU:C:1984:341, punctul 37) și *Sofrimport/Comisia* (C-152/88, EU:C:1990:259, punctul 32). A se vedea de asemenea Hotărârea *Schneider Electric/Comisia* (T-351/03, EU:T:2007:212, punctul 340).

63. Acest principiu, stabilit pe baza examinării comparate a principiilor în vigoare în sistemele juridice naționale, își află în prezent, cel puțin pentru creanțele Uniunii Europene în privința oricărui debitor, temeiul textual în Regulamentul (CE, Euratom) nr. 2342/2002 al Comisiei din 23 decembrie 2002 de stabilire a normelor de aplicare a Regulamentului (CE, Euratom) nr. 1605/2002 al Consiliului privind regimul financiar aplicabil bugetului general al Comunităților Europene³⁵, mai precis în articolul 86 din acest regulament, care prevede să se adauge oricărei creanțe care nu are drept fapt generator o achiziție publică de bunuri și de servicii prevăzută în secțiunea V din regulamentul menționat dobânzi moratorii a căror rată corespunde celei aplicate de BCE pentru operațiunile principale de refinanțare, majorată cu 3,5 puncte procentuale³⁶.

64. Potrivit prevederilor unei jurisprudențe repetitive, care se întemeiază pe ideea că nu este posibil să se calculeze dobânzi moratorii pentru o creanță al cărei quantum nu este cunoscut, obligația de a plăti dobânzi moratorii poate fi avută în vedere numai în cazul în care creanța principală este „certă în privința cuantumului său sau cel puțin determinabilă pe baza elementelor obiective stabilite”³⁷.

65. Rezultă de aici că quantumul despăgubirii datorate trebuie însoțit de dobânzi moratorii de la data pronunțării hotărârii de constatare a obligației de a repara prejudiciul³⁸.

66. Această dată corespunde, cel mai adesea, celei a titlului de constatare a dreptului de creanță. Astfel, o cerere de dobânzi moratorii aferente cheltuielilor de judecată poate curge numai de la data ordonanței care le stabilește³⁹.

35 — JO L 357, p. 1, Ediție specială, 01/vol. 4, p. 3. Acest regulament a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2003.

36 — A se vedea în acest sens Hotărârea SGL Carbon/Comisia (T-68/04, EU:T:2008:414, punctul 145).

37 — A se vedea Hotărârile Amman și alții/Consiliul (EU:C:1986:339, punctele 19 și 20), Culmsee și alții/CES (EU:C:1986:340, punctele 19 și 20), Allo și alții/Comisia (EU:C:1986:341, punctele 19 și 20), Agostini și alții/Comisia (233/83, EU:C:1986:342, punctele 19 și 20), Ambrosetti și alții/Comisia (247/83, EU:C:1986:343, punctele 19 și 20) și Delhez și alții/Comisia (264/83, EU:C:1986:344, punctele 20 și 21). Aceste șase cauze priveau cereri prezentate de funcționari comunitari pentru a obține plata unor dobânzi de întârziere pentru remunerații restante datorate în urma adoptării, în executarea unei hotărâri a Curții de anulare a unui regulament anterior, a unui regulament privind adaptarea remunerațiilor și a coeficienților corectori, cu efect retroactiv. Curtea reține că o creanță certă sau determinabilă a fost stabilită numai prin intrarea în vigoare a acestui din urmă regulament, întrucât, dat fiind că Consiliul dispune de o putere de apreciere, nu exista nicio certitudine în ceea ce privește quantumul ajustărilor înainte ca această instituție să își exercite competențele. A se vedea de asemenea Hotărârea de Szy-Tarisse și Feyaerts/Comisia [314/86 și 315/86, EU:C:1988:471, punctul 33; cerere de dobânzi moratorii cu privire la remunerațiile suplimentare obținute în urma unei decizii a Comisiei adoptate pentru executarea unei hotărâri de anulare a deciziei de numire a reclamanților ca funcționari stagiați, în măsura în care aceasta privea încadrarea în grad și treaptă. Curtea consideră că dobânzile nu trebuie să curgă de la data reclamațiilor în temeiul articolului 90 alineatul (2) din statut, ci de la data deciziei privind noua încadrare, care a stabilit creanța certă] și Hotărârea Comisia/Brazzelli Lualdi și alții (EU:C:1994:211, punctul 53). A se vedea în același sens Hotărârile Herkenrath și alții/Comisia (T-16/89, EU:T:1992:24, punctul 31), Weir/Comisia (T-361/94, EU:T:1996:37, punctul 52; Tribunalul adaugă o condiție suplimentară acordării dobânzilor moratorii, precizând că aceste dobânzi sunt datorate numai atunci când creanța principală este certă sau determinabilă și că plata indemnizației „a fost apoi întârziată nejustificat de către administrație”), Pfloeschner/Comisia (T-285/94, EU:T:1995:214, punctele 55 și 56; cerere de anulare a unui cupon de pensie pentru limită de vârstă care stabilește la 100 coeficientul corector aplicabil pensiei datorate pentru un pensionar cu reședință în Elveția; după ce a anulat cuponul de pensie aferent lunii decembrie 1993 și a constatat că, începând cu această lună, creanța era exigibilă și certă în privința cuantumului acesteia, întrucât exista un coeficient corector pentru Elveția care depășea 100, Tribunalul a stabilit momentul de la care încep să curgă dobânzile moratorii cu privire la sumele restante datorate începând de la diferitele termene la care fiecare plată, în temeiul sistemului de pensie, ar fi trebuit efectuată), Hivonnet/Consiliul (T-188/03, EU:T:2004:194, punctul 45), Camar/Consiliul și Comisia (EU:T:2005:283, punctele 135 și 144, precum și jurisprudența citată) și Schneider Electric/Comisia (EU:T:2007:212, punctul 344), precum și Ordonanța Tribunalului Marcuccio/Comisia (T-176/04 DEP II, EU:T:2011:616, punctul 36). A se vedea de asemenea Ordonanța TFP Michel/Comisia (F-44/13, EU:F:2014:40, punctul 82). A se vedea, în sfârșit, Hotărârea AA/Comisia (F-101/09, EU:F:2011:133, punctul 109), în care se arată că „obligația de a plăti dobânzi moratorii poate fi avută în vedere numai în ipoteza în care creanța principală este *nu numai* certă în privința cuantumului său, *dar și* determinabilă pe baza unor elemente obiective”. Această formulare este oarecum surprinzătoare, din moment ce condiția privind caracterul determinat sau determinabil al cuantumului creanței este alternativă, iar nu cumulativă.

38 — A se vedea Hotărârile Roumengous Carpentier/Comisia (EU:C:1985:2, punctul 11), Battaglia/Comisia (EU:C:1985:4, punctul 10) și Mulder și alții/Consiliul și Comisia (EU:C:1992:217, punctul 35; Curtea impune curgerea dobânzilor moratorii de la data hotărârii interlocutorii, care, deși nu stabilește componența exactă a prejudiciului, determină elementele necesare pentru calculul acestuia), precum și Hotărârile Camar/Consiliul și Comisia (EU:T:2005:283, punctele 135 și 144) și Schneider Electric/Comisia (EU:T:2007:212, punctul 343).

39 — A se vedea Hotărârile Mulder și alții/Consiliul și Comisia (EU:C:1992:217, punctul 35) și Camar/Consiliul și Comisia (EU:T:2005:283, punctul 144).

67. Însă, în cazul în care creanța principală, la data pronunțării hotărârii, nu este nici certă, nici determinabilă, dobânzile moratorii pot curge doar de la data pronunțării hotărârii prin care se va stabili prejudiciul suferit⁴⁰.

68. Aducem în acest stadiu o precizare importantă. Soluția pe care am prezentat-o, potrivit căreia dobânzile curg de la data pronunțării hotărârii de constatare a obligației de a repara prejudiciul sau de stabilire a prejudiciului suferit, se aplică, prin ipoteză, numai contenciosului în despăgubire, caracterizat de lipsa unei determinări prealabile a cuantumului creanței principale, care este fixat în mod necesar de către instanță. În schimb, atunci când creanța principală este determinată în prealabil în privința cuantumului său, jurisprudența stabilește, cel mai adesea, calcularea dobânzilor moratorii de la data la care debitorul a fost pus în întârziere în privința îndeplinirii obligației sale⁴¹. Astfel, în contenciosul funcției publice, dobânzile moratorii aferente sumelor datorate conform normelor statutare curg în general de la data reclamației prezentate în temeiul articolului 90 alineatul (2) din statut sau de la data la care aceste sume au devenit plătibile, în cazul în care această dată este ulterioară primei date⁴².

69. În ceea ce privește rata dobânzilor moratorii, aceasta este stabilită în general, fără o justificare specială, la un nivel fix care corespunde efectiv, în jurisprudența recentă a Tribunalului, ratei aplicate de BCE pentru operațiunile principale de refinanțare, majorată cu două puncte procentuale⁴³.

70. Mai mulți avocați generali, printre care Mancini⁴⁴, Slynn⁴⁵, Van Gerven⁴⁶ și Tesouro⁴⁷, au încercat să stabilească linii directe în materie. Aceștia au prezentat soluții opuse care constau în luarea în considerare fie a unei rate fixe, determinată de instanță în funcție de „realitățile financiare actuale”⁴⁸, fie, dimpotrivă, „a ratei legale aplicabile, în momentul pronunțării hotărârii Curții, în statul membru în care reclamantul își desfășoară activitatea și în care vor utiliza sau plasa, așadar, în mod normal sumele care le revin”⁴⁹. Fără să fie necesară examinarea aprofundată a acestei chestiuni, rămâne să se verifice dacă soluțiile pe care le-am prezentat pot fi transpuse dobânzilor datorate pentru creanțele de restituire.

2. Dobânzile datorate pentru creanțele de restituire

71. Jurisprudența în materie își află originea în Hotărârea Tribunalului Corus UK/Comisia (EU:T:2001:249). Această decizie a fost pronunțată cu ocazia unui litigiu născut în urma unei hotărâri prin care se reduce cuantumul unei amenzi aplicate de Comisie unei întreprinderi pentru încălcarea normelor de concurență. Problema ridicată privea cuantumul dobânzilor datorate de Comisie pentru suma pe care o rambursase, corespunzătoare diferenței dintre cuantumul amenzii plătite și cel stabilit de Tribunal.

40 — A se vedea Hotărârile Camar/Consiliul și Comisia (EU:T:2005:283, punctul 144 și jurisprudența citată) și Schneider Electric/Comisia (EU:T:2007:212, punctul 344).

41 — A se vedea, pentru o analiză detaliată a jurisprudenței în acest domeniu, Van Casteren, A., *op. cit.*, p. 211.

42 — A se vedea Hotărârile Jacquemart/Comisia (114/77, EU:C:1978:156, punctul 26), Razzouk și Beydoun/Comisia (75/82 și 117/82, EU:C:1984:116, punctul 19), Roumengous Carpentier/Comisia (EU:C:1985:2, punctul 11), Hotărârea Amesz și alții/Comisia (EU:C:1985:3, punctul 14) și Battaglia/Comisia (EU:C:1985:4, punctul 10).

43 — A se vedea hotărârile citate de Van Casteren, A., *op. cit.*, p. 203, care subliniază modul relativ arbitrar în care instanța Uniunii alege rata dobânzii aplicabile.

44 — A se vedea punctul 8 din Concluziile în cauza Pauls Agriculture/Consiliul și Comisia (256/81, EU:C:1983:91).

45 — A se vedea paginile 2819 și 2820 din Concluziile în cauza Leussink/Comisia (169/83 și 136/84, EU:C:1986:265).

46 — A se vedea punctul 51 din Concluziile în cauza Mulder și alții/Consiliul și Comisia (C-104/89 și C-37/90, EU:C:1992:34).

47 — A se vedea punctul 26 din Concluziile în cauza Grifoni/Comisia (C-308/87, EU:C:1993:362).

48 — A se vedea paginile 2819 și 2820 din Concluziile în cauza Leussink/Comisia (EU:C:1986:265).

49 — A se vedea punctul 51 din Concluziile în cauza Mulder și alții/Consiliul și Comisia (EU:C:1992:34).

72. Situându-se în domeniul măsurilor pe care le implică executarea deciziei de anulare, Tribunalul a considerat că obligația de a restitui în tot sau în parte amenda plătită privea nu numai quantumul principal al amenzii plătite fără a fi datorată, ci și dobânzile moratorii produse de acest quantum, întrucât, a explicat acesta, „acordarea de dobânzi *moratorii*[⁵⁰] pentru quantumul plătit fără a fi datorat pare o componentă necesară a obligației de a repune în situația inițială care revine Comisiei în urma unei hotărâri de anulare sau de fond, din moment ce restituirea integrală a amenzii plătite fără a fi datorată nu poate face abstracție de elemente, precum scurgerea timpului, susceptibile să reducă, în fapt, valoarea acesteia”⁵¹.

73. Tribunalul a adăugat că o executare corectă a unei astfel de hotărâri impune, așadar, pentru a repune integral creditorul în situația în care ar fi trebuit să se afle în mod legal în cazul în care actul anulat nu ar fi fost adoptat, luarea în considerare a faptului că această restabilire s-a aplicat numai după o perioadă, mai mult sau mai puțin lungă, în care nu a putut dispune de sumele pe care le plătiese justificat.

74. În ceea ce privește rata dobânzii datorate, Tribunalul a considerat, referindu-se la un principiu general admis în dreptul intern al statelor membre în materia îmbogățirii fără justă cauză, că aceasta trebuia să fie în principiu egală cu „rata dobânzii legale sau judiciare, fără capitalizare”⁵². Cu toate acestea, Tribunalul s-a îndepărtat de această soluție pentru a ține seama de împrejurările specifice ale speței, caracterizate prin faptul că suma care trebuia restituită fusese plasată de Comisie și produsese dobânzi capitalizate⁵³. Ținând seama în cele din urmă atât de îmbogățirea Comisiei, cât și de sărăcirea întreprinderii reclamante, Tribunalul a acordat, așadar, acesteia din urmă o sumă corespunzătoare veniturilor primite de Comisie, adăugând, pe de altă parte, dobânzi moratorii.

75. În consecință, soluția care constă în recunoașterea dreptului la dobânzi moratorii pentru toată perioada în care sumele au fost indisponibile a fost adoptată în mai multe rânduri⁵⁴.

3. Concluziile deduse din jurisprudență

76. Chiar dacă continuă să existe incertitudini în ceea ce privește instrumentele de care dispune dreptul Uniunii pentru a combate efectele timpului asupra creanței, am reține din jurisprudența amintită mai sus două concluzii care ne vor fi utile pentru a răspunde motivelor.

77. Prima concluzie privește distincția dintre dobânzile compensatorii și dobânzile moratorii. Jurisprudența realizează, în mod incontestabil, o distincție foarte clară între dobânzile compensatorii și dobânzile moratorii, fără a explica însă criteriile pe baza cărora aceasta este efectuată. Or, această distincție nu este evidentă, întrucât, din punct de vedere funcțional, dobânzile par să aibă întotdeauna același rol, care constă în compensarea pierderii suferite de creditorul privat de beneficiile creanței sale. Știm totuși că dobânzile compensatorii constituie o reparație suplimentară în materie de despăgubiri, în sensul că acestea compensează scurgerea timpului până la evaluarea judiciară a quantumului prejudiciului, independent de orice întârziere imputabilă debitorului, în timp ce dobânzile moratorii compensează în mod forfetar consecințele întârzierii la plata creanței în bani, permițând creditorului să primească aproximativ ceea ce ar fi obținut în cazul în care ar fi plasat fondurile. În opinia noastră, rezultă de aici că distincția trebuie să aibă în mod necesar un domeniu de aplicare limitat și să fie rezervată contenciosului în despăgubire, în care aceasta se explică prin necesitatea unei intervenții a instanței pentru a stabili quantumul creanței principale care va produce dobânzi.

50 — Sublinierea noastră.

51 — Punctul 54.

52 — Punctul 60.

53 — Punctele 62 și 63.

54 — A se vedea Ordonanța Holcim (France)/Comisia (T-86/03, EU:T:2005:157, punctele 30 și 31), precum și Hotărârile Greencore Group/Comisia [T-135/02, EU:T:2005:457, punctul 55 (soluție implicită)] și BPB/Comisia (T-53/03, EU:T:2008:254, punctele 487 și 488).

78. Cea de a doua concluzie privește temeiul dreptului la dobânzi moratorii în urma unei decizii de anulare pronunțate de instanța Uniunii. Jurisprudența a consacrat principiul potrivit căruia acest drept își află temeiul direct în articolul 266 primul paragraf TFUE și decurge din obligația instituției pârâte de a lua măsurile necesare pentru a înlătura efectele actului anulat și pentru a repune persoanele interesate în situația în care se aflau anterior acestui act.

79. Deducem din această jurisprudență că preocuparea majoră a instanței Uniunii trebuie să fie, în cazul anulării, aplicarea cât mai strictă posibil a principiului *restitutio in integrum*, care implică o întoarcere la *status quo ante*, asigurându-se că fiecare se regăsește în situația inițială, fără pierderi și fără beneficii.

80. În acest stadiu, trebuie să se verifice dacă hotărârea atacată este conformă cu această cerință și cu principiile amintite mai sus.

4. Răspunsul la motive

81. Cele șase motive prezentate mai sus se întemeiază pe patru serii de critici. Prima serie privește temeiul dreptului de creanță al IPK, cea de a doua serie se referă la distincția dintre dobânzile compensatorii și dobânzile moratorii, cea de a treia serie vizează motivarea hotărârii, iar cea de a patra serie are ca obiect calculul dobânzilor.

a) Cu privire la critica referitoare la temeiul dreptului de creanță al IPK

82. La punctele 34 și 41 din hotărârea atacată, Tribunalul a arătat că decizia în litigiu constituia unicul temei juridic al creanței principale în cauză.

83. În această privință, trebuie amintit că, din articolul 264 primul paragraf TFUE, potrivit căruia „[î]n cazul în care acțiunea este întemeiată, Curtea [...] declară actul contestat nul și neavenit”, reiese că anularea unui act de către instanța Uniunii determină dispariția acestuia din ordinea juridică a Uniunii. Potrivit formulei rezultate dintr-o jurisprudență repetitivă a Tribunalului, această dispariție este „chiar de esență” anulării⁵⁵. În temeiul regulii generale a efectului *ex tunc* al anulării, efectele actului sunt, în principiu, înlăturate în mod retroactiv, cu excepția situației în care Curtea indică, în conformitate cu articolul 264 al doilea paragraf TFUE, care sunt efectele actului anulat care trebuie considerate ca fiind irevocabile.

84. Astfel cum arată Comisia în mod pertinent, ca urmare a efectului său retroactiv, anularea de către Tribunal a deciziei din 13 mai 2005 a făcut să fie din nou în vigoare decizia de acordare a contribuției financiare și a plasat din nou părțile în situația în care se aflau la data acestei decizii.

85. Contrar considerațiilor Tribunalului de la punctul 34 din hotărârea atacată, împrejurarea că această anulare a fost motivată de nerespectarea de către Comisie a termenului de prescripție relevant nu are ca efect limitarea întinderii materiale a anulării astfel pronunțate, care și-a produs efectele retroactiv. În consecință, prezentând decizia în litigiu drept unicul temei al creanței IPK, Tribunalul a săvârșit o eroare de drept.

55 — A se vedea în acest sens Ordonanțele SIR/Consiliul (T-142/11, EU:T:2011:333, punctul 22), Petroci/Consiliul (T-160/11, EU:T:2011:334, punctul 19), Afriqiyah Airways/Consiliul (T-436/11, EU:T:2012:10, punctul 15), Ayadi/Comisia (T-527/09, EU:T:2012:35, punctul 30) și Rautenbach/Consiliul și Comisia (T-222/11, EU:T:2012:409, punctul 15).

86. Cu toate acestea, potrivit unei jurisprudențe constante, criticile îndreptate împotriva motivelor neesențiale sau împotriva motivelor care nu reprezintă susținerea necesară a dispozitivului nu pot determina anularea deciziei Tribunalului și sunt, așadar, inoperante⁵⁶.

87. În speță, este necesar să se constate că motivarea Tribunalului care figurează la punctul 34 din hotărârea atacată, care constituie exclusiv un răspuns la motivele referitoare la reaua-credință, prezintă un caracter neesențial în raport cu cea prezentată la punctul 33. În ceea ce privește trimiterea la temeiul juridic al creanței principale în cauză, care figurează la punctul 41 din hotărârea atacată, aceasta se dovedește a nu fi susținerea necesară a dispozitivului hotărârii atacate, în care se stabilește la data de 15 aprilie 2011 momentul de la care încep să curgă dobânzile moratorii.

88. În consecință, este necesar să se înlăture ca inoperantă această primă critică.

b) Cu privire la critica referitoare la distincția dintre dobânzile compensatorii și dobânzile moratorii

89. Prin intermediul celui de al doilea motiv al recursului, Comisia susține că hotărârea atacată nu stabilește nicio distincție între dobânzile compensatorii și dobânzile moratorii, deși aceste două categorii de dobânzi au, potrivit Comisiei, o natură foarte diferită.

90. Această critică nu ne pare întemeiată și, în plus, considerăm că ar fi necesar să se adreseze hotărârii atacate critica inversă, reproșându-i-se că a distins între cele două categorii de dobânzi, în condițiile în care, în opinia noastră, Tribunalul a calificat în mod eronat drept „compensatorii” dobânzile scadente anterior Hotărârii din 15 aprilie 2011.

91. Astfel, în împrejurările speței, anularea, prin Hotărârea din 15 aprilie 2011, a deciziei din 13 mai 2005 a făcut să fie din nou în vigoare decizia de acordare a contribuției financiare și a plasat din nou părțile în situația în care se aflau la data acestei decizii.

92. Ca urmare a efectului *ex tunc* al anulării, Comisia era, așadar, obligată la plata unei datorii principale certe, determinate și exigibile, constituită din sumele care trebuiau plătite sau restituite IPK. Creanța IPK producea, prin urmare, dobânzi moratorii care curgeau, pentru suma de plată, de la data reclamației efectuate de IPK și, pentru suma de restituit, de la data plății acesteia de către IPK Comisiei.

93. În această privință, considerăm că, dacă, în cazul anulării unei decizii prin care se retrage o contribuție financiară, plata dobânzilor moratorii reprezintă doar o măsură pe care o implică executarea hotărârii de anulare, în sensul articolului 266 primul paragraf TFUE, acordarea dobânzilor compensatorii depășește în schimb cadrul juridic al măsurii de executare și ține de aplicarea articolului 266 al doilea paragraf TFUE, care face trimitere la dreptul comun al răspunderii extracontractuale a Uniunii. Or, deși Tribunalul a constatat că Comisia recunoscuse că este debitoarea unei creanțe principale și a unor dobânzi compensatorii, în plus față de dobânzile moratorii începând cu 15 aprilie 2011, nu reiese din hotărârea atacată că, prin decizia în litigiu, această instituție și-a asumat răspunderea și a admis dreptul IPK la despăgubire.

94. În aceste condiții, considerăm că singura critică ce poate fi adusă Tribunalului este de a nu fi restituit dobânzilor scadente anterior pronunțării Hotărârii din 15 aprilie 2011 adevărata lor calificare, fără a se opri la denumirea pe care Comisia o reținuse. În consecință, critica întemeiată pe lipsa distincției dintre dobânzile compensatorii și dobânzile moratorii trebuie înlăturată.

56 — A se vedea printre altele Hotărârea Ryanair/Comisia (C-287/12 P, EU:C:2013:395, punctul 86 și jurisprudența citată), precum și Hotărârea Dow Chemical/Comisia (C-179/12 P, EU:C:2013:605, punctele 63 și 76).

c) Cu privire la critica întemeiată pe caracterul insuficient și pe contradicția motivării

95. Prin intermediul celui de al treilea motiv de recurs, Comisia susține că soluția reținută de Tribunal în ceea ce privește majorarea forfetară a ratei dobânzilor compensatorii și momentul de la care încep să curgă dobânzile moratorii este insuficient motivată.

96. Răspunsul la acest motiv poate da naștere la ezitări.

97. Întinderea obligației de motivare a Tribunalului trebuie apreciată în funcție de conținutul și de precizia argumentelor invocate în fața sa de către părți. În această privință, trebuie amintit că Comisia susținuse, în memoriul în apărare în fața Tribunalului, că majorarea ratei de refinanțare principale cu două puncte nu era justificată în măsura în care era contrară jurisprudenței, conducea la o îmbogățire nejustificată a unui creditor de rea-credință și, în consecință, era contrară principiilor justiției și echității.

98. Or, astfel cum rezultă din cuprinsul punctelor 34, 36, 37 și 38 din hotărârea atacată, Tribunalul a arătat că această majorare era conformă cu jurisprudența acestei instanțe, că nu trebuia să depindă de o rată reală a inflației și că era rezultatul preocupării de a evita o îmbogățire fără justă cauză contrară principiilor generale ale dreptului Uniunii.

99. Această motivare răspunde, așadar, punct cu punct obiecțiilor Comisiei, astfel încât înclinăm să propunem respingerea motivului.

100. Este totuși posibil să avem o oarecare reticență în a admite că îndeplinește cerința motivării o motivare prin trimitere la una sau mai multe decizii anterioare, lipsite la rândul lor de motivare. Astfel, se impune constatarea că hotărârile la care s-a referit Tribunalul nu cuprind o explicație specială cu privire la motivul pentru care rata dobânzilor moratorii a fost stabilită la nivelul dobânzii BCE pentru operațiunile principale de refinanțare, majorat cu două puncte procentuale.

101. Pentru cazul în care Curtea ar deduce de aici o motivare insuficientă, am fi nevoiți să îi propunem în acest caz să se pronunțe prin suplinirea motivării pentru a respinge motivul.

102. În opinia noastră, logica forfetară a dobânzilor moratorii implică stabilirea unei rate unice a dobânzilor. Alegerea Tribunalului în ceea ce privește stabilirea acestei rate ar putea fi motivată și aprobată în măsura în care pare să reflecte media ratelor dobânzilor moratorii legale sau judiciare aplicabile în statele membre. Ridicăm totuși problema dacă, pe viitor, nu ar fi mai conformă cu echitatea și cu cerințele de securitate juridică alinierea ratei dobânzilor moratorii care curg pentru creanțele datorate de instituțiile Uniunii la cea a dobânzilor moratorii pentru creanțele pe care acestea le dețin față de orice persoane, care corespunde, de la intrarea în vigoare a Regulamentului nr. 2342/2002, ratei aplicate de BCE pentru operațiunile principale de refinanțare, majorată cu 3,5 puncte procentuale.

103. Indiferent de aceasta, considerăm că critica referitoare la motivarea hotărârii atacate trebuie să fie respinsă.

d) Cu privire la critica referitoare la calculul dobânzilor

i) Calculul dobânzilor scadente după pronunțarea Hotărârii din 15 aprilie 2011

104. Critica privind dobânzile moratorii scadente după 15 aprilie 2011 este invocată în cadrul celui de al treilea motiv, care critică atât principiul însuși al dreptului la aceste dobânzi, cât și momentul de la care încep să curgă acestea.

105. Trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, competența Curții în cadrul unui recurs se limitează la aprecierea soluției legale care a fost dată motivelor dezbătute în fața primei instanțe, astfel încât un motiv prezentat pentru prima dată în acest cadru trebuie considerat inadmisibil⁵⁷.

106. În speță, se impune constatarea că Comisia nu a contestat în fața Tribunalului dreptul IPK de a obține dobânzi moratorii și că aceasta chiar a recunoscut în ședință că este debitoarea unor asemenea dobânzi de la data pronunțării Hotărârii din 15 aprilie 2011.

107. Criticile referitoare la lipsa unui temei juridic al obligației de plată a dobânzilor moratorii și la eroarea de drept care ar fi fost săvârșită în ceea ce privește stabilirea momentului de la care încep să curgă aceste dobânzi sunt, așadar, noi și, în consecință, inadmisibile.

ii) Calculul dobânzilor aplicabile anterior pronunțării Hotărârii din 15 aprilie 2011

108. Această critică este dezvoltată, din perspective diferite, în primul și în al cincilea motiv. Cu privire la această critică, Comisia susține că, prin stabilirea forfetară a ratei dobânzilor compensatorii la un nivel egal cu rata dobânzii BCE pentru operațiunile principale de refinanțare, majorată cu două puncte, pe de o parte, Tribunalul a încălcat jurisprudența Curții potrivit căreia aceste dobânzi servesc la compensarea inflației și, pe de altă parte, a încălcat principiile aplicabile în materia îmbogățirii fără justă cauză.

109. Pentru motivele pe care le-am dezvoltat anterior, considerăm că dobânzile aplicabile anterior Hotărârii din 15 aprilie 2011 au fost calificate în mod impropriu drept compensatorii, în condițiile în care era vorba despre dobânzi moratorii.

110. Critica întemeiată pe nerespectarea jurisprudenței Curții potrivit căreia dobânzile compensatorii servesc la compensarea inflației este, așadar, inoperantă.

111. Critica întemeiată pe încălcarea principiului general care interzice îmbogățirea fără justă cauză nu ne pare fondată.

112. Pe de o parte, astfel cum am subliniat anterior, considerăm că dreptul la obținerea dobânzilor moratorii rezultă în mod direct din obligația de repunere în situația inițială, care decurge din anulare, și nu își află temeiul în îmbogățirea fără justă cauză.

113. Pe de altă parte, presupunând că principiul interzicerii îmbogățirii fără justă cauză poate atenua caracterul automat al dreptului la dobânzi moratorii, considerăm că Comisia nu demonstrează că rata dobânzilor reținută de Tribunal ar depăși sărăcirea efectivă a IPK și îmbogățirea efectivă a acestei instituții. Astfel cum am arătat, dobânzile datorate de Comisie sunt în mod necesar moratorii și nu compensează pierderea de valoare a creanței datorată inflației, dar compensează forfetar privarea de beneficiile acestei creanțe. Nu vedem nici motivele pentru care ar trebui să se țină seama de rata dobânzii aplicată amenzilor încasate cu titlu provizoriu.

114. În consecință, propunem respingerea acestei critici.

57 — *Ibidem* (punctul 82).

iii) Cu privire la critica referitoare la capitalizarea dobânzilor

115. Prin intermediul acestei critici, dezvoltate în cadrul celui de al treilea motiv, Comisia repropune hotărârii atacate că a capitalizat dobânzile prin stabilirea dobânzilor moratorii care curg până la plata integrală pe baza cuantumului principal al creanței majorat cu dobânzile compensatorii aplicabile anterior.

116. Astfel cum am arătat deja, considerăm că dobânzile datorate de Comisie prezintă un caracter moratoriu, fie ulterior, fie anterior Hotărârii din 15 aprilie 2011.

117. Aceste dobânzi nu constituie, așadar, un prejudiciu suplimentar care se adaugă la creanța principală și care produce la rândul său dobânzi. Capitalizarea dobânzilor aplicabile anterior datei de 15 aprilie 2011, decisă de Tribunal în considerarea naturii lor pretins compensatorii, pare să rezulte, prin urmare, în opinia noastră, dintr-o eroare de drept.

118. Se pune însă problema dacă dobânzile moratorii nu pot fi capitalizate. În această privință, avem îndoieli cu privire la temeinicia afirmației potrivit căreia capitalizarea dobânzilor moratorii nu ar putea fi în principiu autorizată⁵⁸. Potrivit principiilor generale comune sistemelor juridice ale statelor membre, majoritatea regimurilor admit, în funcție de modalități, desigur, foarte diverse, capitalizarea dobânzilor, cu condiția ca aceasta să fi fost solicitată⁵⁹.

119. Ne întrebăm dacă instanța Uniunii nu ar trebui să dispună de o marjă de apreciere în materie și să fie autorizată să pronunțe capitalizarea dobânzilor moratorii atunci când aceasta îi pare conformă cu echitatea.

120. Cu toate acestea, în prezenta speță nu identificăm nicio împrejurare specială care să justifice acordarea capitalizării dobânzilor în favoarea IPK.

121. Critica ne pare, așadar, fondată.

122. Conform articolului 61 din Statutul Curții de Justiție, „[î]n cazul în care recursul este întemeiat, Curtea anulează decizia Tribunalului”, putând „fie să soluționeze ea însăși în mod definitiv litigiul, atunci când acesta este în stare de judecată, fie să trimită cauza Tribunalului pentru a se pronunța asupra acesteia”.

123. Ne aflăm în situația în care Curtea poate soluționa cu ușurință în mod definitiv litigiul, hotărând că dobânzile moratorii trebuie calculate doar pe baza cuantumului principal al creanței.

IV – Cu privire la cheltuielile de judecată

124. În temeiul articolului 184 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții, atunci când recursul este fondat, iar Curtea soluționează ea însăși în mod definitiv litigiul, aceasta se pronunță asupra cheltuielilor de judecată. Potrivit articolului 138 alineatul (1) din același regulament, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 184 din acesta, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Cu toate acestea, în temeiul articolului 138 alineatul (3), în cazul în care părțile cad în pretenții cu privire la unul sau mai multe capete de cerere, Curtea poate să repartizeze cheltuielile de judecată sau poate decide ca fiecare parte să suporte propriile cheltuieli de judecată.

58 — A se vedea punctul 42 din hotărârea atacată.

59 — A se vedea Comisia pentru dreptul european al contractelor, „Capitalisation des intérêts”, *Principes du droit européen du contrat*, vol. 2, Société de législation comparée, Paris, 2003, p. 583-587.

125. În prezenta cauză, ținând seama de faptul că cele două părți ar cădea în parte în pretenții, considerăm adecvat să se dispună ca fiecare parte să suporte propriile cheltuieli de judecată efectuate în prezenta procedură de recurs.

V – Concluzie

126. În lumina celor prezentate, sugerăm Curții:

- 1) anularea Hotărârii IPK International/Comisia (T-671/11, EU:T:2013:163), dar numai în măsura în care dispune stabilirea dobânzilor moratorii care curg până la plata integrală pe baza cuantumului principal al creanței, majorat cu dobânzile care au curs anterior;
- 2) stabilirea dobânzilor moratorii care curg până la plata integrală numai pe baza cuantumului principal al creanței;
- 3) respingerea în rest a recursului;
- 4) obligarea fiecărei părți la plata propriilor cheltuieli de judecată.